

Yazılım Tasarımı Kalitesi
Tasarım Kusurlarının (Design Flaws, Defects, Smells) Belirlenmesi Kaliteli (doğru) bir tasarımın net bir tanımını yapmak ve bunu formüllerle (sayılarla) ifade etmek zor olsa da yıllar içinde deneyimle oluşmuş bazı görüşeler vardır. Tasarım kusurları (ya da kod kusurları) kaliteli bir tasarımın sahip olması gereken özelliklerden sapmalar olarak tanımlanırlar. Tasarım kusuru içeren program modülleri derlemede ya da programın çalışması sırasında hata vermeyebilirler. Ancak bu yapısal kusurlar -türlerine bağlı olarak- aşağıdaki sorunlara neden olurlar ve özellikle bakım maliyetini yükseltirler. - Yazılımın esnekliğini azaltırlar. - Yazılımı değiştirmek (değişen isteklere uyarlamak) zordur. - Yeni özellikler eklemek zordur. - Tekrar kullanılabilirliği azaltırlar. - Olası hatalara açıktırlar. - Sisteme yapılacak yeni eklemeler (ya da değişiklikler) kusurlu modüllerde sıklıkla mantık hatalarına neden olur. - Hataları gizlerler. - Hatanın kaynağını (hangi sınıf, hangi metot) bulmak kolay değildir. Tasarım kusurları, tasarımdaki kötü kokular (<i>bad smells</i>) olarak da adlandırılırlar.
akademi.itu.edu.tr/buzluca www.buzluca.info 2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.1

Yazılım Tasarımı Kalitesi
Tasarım Kusurlarına Örnekler Nesneye dayalı tasarımlarda sık karşılaşılan kusurlarla ilgili deneyimle oluşmuş görüşler bulunmaktadır. Yazılım dünyasında isimlendirilmiş tasarım kusurlarına ilişkin örnekler: God Class: Karmaşık, uyumu kötü (fazla sorumluluk yüklenmiş) ve başka sınıfların verilerine yoğun olarak erişen sınıf Schizophrenic Class: Birden fazla iş yüklenmiş, ara yüzünde farklı konularda hizmetler barındıran, uyumu kötü sınıf Data Class: Anlamlı bir işi (sorumluluğu) olmayan, büyük ölçüde verilerden oluşan ve bu verileri doğrudan dışarıya açan sınıf Brain method: Çok fazla iş yapan, uzun, fazla dallanma ve fazla iç içe blok içeren karmaşık metot. Sınıfın bütün sorumluluğu tek bir metoda yüklendiğinde ortaya çıkar. Intensive Coupling: Bir metot çok sayıda başka metodu çağırıyor ve çağırılan bu metotlar başka sınıfta toplanmışlar. Shotgun Surgery: Sınıfın bir metoduna farklı çok sayıda sınıftan çağrı yapılıyor. Refused Parent Bequest: Alt sınıf, üst (taban) sınıflardan aldığı veri ve metotlardan yararlanmıyor.
akademi.itu.edu.tr/buzluca www.buzluca.info 2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.2

Yazılım Tasarımı Kalitesi
Tasarım Kusurlarının Nedenleri: - Tasarımın iyi düşünülmeden kodlamaya geçilmiş olması. Tasarım kalıplarının (<i>design patterns</i>) dikkate alınmaması. - Zaman baskısı nedeniyle projenin gelecekteki durumu düşünülmeden anlık "çözümler" bulunması. Teknik borç (Technical debt): Tasarıma yeterli zaman ayrılmadığında başta zaman kazanıldığı düşünülse de daha sonra (bakım aşamasında) ödenecek bir borç (iş gücü) oluşur. Bu borç tasarımdaki kusurlar nedeniyle oluşur. Çoğunlukla daha sonra tasarımı düzeltmek için harcanan süre (borç) başlangıçta tasarımın doğru bir biçimde oluşturulmak için harcanandan daha fazladır. Cunningham: "The debt incurred through the speeding up of software project development which results in a number of deficiencies ending up in high maintenance overheads". McConnell: "A design or construction approach that's expedient in the short term but that creates a technical context in which the same work will cost more to do later than it would cost to do now (including increased cost over time)".
akademi.itu.edu.tr/buzluca www.buzluca.info 2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.3

Yazılım Tasarımı Kalitesi
Tasarım kusurlarının metriklerle belirlenmesi (Detection Strategies) Kusurların belirlenmesinde modellere gereksinim vardır. - Model, tasarım kusurunu açık biçimde tanımlamalı (tarif etmeli); - Alt düzeydeki küçük taneli (<i>fine-grained</i>) metrikler ile üst düzeydeki kusurlar arasında ilişki kurmalı. Yöntemlerin Türleri: 1. Kural Tabanlı Yöntemler: Belli bir kusuru bulmak için metriklerden oluşan kurallara belirlenir. Örneğin; $M1 > 150$ ve $M2 < 0.3 \rightarrow A$ tipi kusur vardır. Eğer bir sınıfın (veya metodun) metrik değerleri bu kurala uyuyorsa o sınıfta (metotta) belli bir kusur var demektir. 2. Öğrenme Tabanlı Yöntemler: Kusurlu/kusursuz olduğu bilinen sınıfların (veya metotların) metrikleri kullanarak eğitim ile bir model oluşturulur (lojistik regresyon, karar ağacı, Bayes ağı). Bu model daha sonra başka sınıflarda (metotlarda) kusur olup olmadığını belirlemek için kullanılır.
akademi.itu.edu.tr/buzluca www.buzluca.info 2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.4

Yazılım Tasarımı Kalitesi
Tasarım kusurlarının kural tabanlı yöntemlerle belirlenmesi Modelin oluşturulması: Kusurları bulurken kullanılacak model GQM yöntemi ile oluşturulabilir. Hedef (G) : Belli bir kusuru bulmak (kusurun tanımı yapılır) Kusurun tanımı yapılırken iyi tasarımın özellikleri dikkate alınır, bu özelliklerden yaygın olarak karşılaşılan sapmalar kusur olarak tarif edilir. Sorular (Q): Kusurun tanımında yer alan sorular (belirtiler "symptoms") sorulur. Örneğin: Metot karmaşık mı? Sınıfın uyumu düşük mü? Metot çok sayıda başka metodu çağırıyor mu? Metrikler (M): Bu soruların yanıtlarını verecek metrikler belirlenir. Birden çok sorunun yanıtlarının nasıl bir araya getirilip kusurun varlığı/yokluğu konusunda nasıl karar verileceğine ilişkin bir denklem oluşturulur. Karar aşamasındaki denklemlerde metrikler üzerinde aritmetik ve/veya mantıksal işlemler yapılır, sonuçlar önceden belirlenen bazı eşik değerleri ile karşılaştırılır. Eşik değerleri iyi tasarımların özelliklerini temsil ederler.
akademi.itu.edu.tr/buzluca www.buzluca.info 2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.5

Yazılım Tasarımı Kalitesi
Örnek: "God Class" belirlemek için örnek bir modelin oluşturulması Hedef (G) : "God Class" belirlemek. Karmaşık, uyumu kötü ve başka sınıfların verilerine yoğun olarak erişen sınıf Sorular (Q): - Q1. Sınıfın karmaşıklığı yüksek mi? - Q2. Sınıfın uyumu kötü mü? - Q3. Sınıf başka sınıfların verilerine yoğun olarak erişiyor mu? Metrikler (M): - M1. WMC (Weighted methods per class) - M2. TCC (Tight Class Cohesion) - M3. ATFD (Access to Foreign Data): Metrik-Hedef ilişkisi: - God Class = (WMC > çok yüksek) VE (TCC < düşük) VE (ATFD > AZ) Buradaki sorun eşik değerlerinin belirlenmesidir. "Az", "çok", "çok yüksek" hangi değerlere karşı düşmektedir?
akademi.itu.edu.tr/buzluca www.buzluca.info 2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.6

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Örnek bir çalışma:

Bu konuda bir çok çalışma yapılmış ve yayımlanmıştır. Ders kapsamında ilk olarak aşağıdaki kitaptaki çalışma ele alınacaktır.

M. Lanza, R. Marinescu, *Object-oriented metrics in practice : using software metrics to characterize, evaluate, and improve the design of object-oriented systems*. Springer, 2006.

Bu kitapta tasarım kusurlarına tasarım uyumsuzlukları (*disharmonies*) adı verilmiştir. Kitapta 11 adet kusur tanımlanmış ve her birinin belirlenmesi için metrikler kullanan kural tabanlı bir model önerilmiştir. Ayrıca bu kusurların düzeltilmesi ile ilgili önerilerde kitapta yer almaktadır.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.7

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Metrikler ve Eşik Değerleri (Thresholds)

Metriklerin değerlerinin doğru bir biçimde yorumlanabilmesi için anlamlı eşik değerlerine (referans noktalarına) gerek vardır. Normal, az, çok, yüksek, düşük vs. Örneğin, Bir insan hangi durumda uzun boyludur? 1.85m ya da 2m'den mi uzunsu? Bir yazılım metodunda "normalde" kaç satır olur?

Yazılım dünyasında çok doğru ve kesin eşik değerleri belirlenemese de pratikte kullanılabilecek değerlerin belirlenebilmesi amaçlanır.

Metrikler için eşik değerleri belirlerken iki kaynaktan yararlanılır:

- 1. İstatistiksel Yöntem:**
Var olan yazılım projeleri incelenir ve belli metrik değerlerinin istatistiksel dağılımı (ortalama "AVG", ortanca değer (*median*), standart sapma "STDEV") belirlenir.
- 2. Anlamsal Eşik Değerleri:**
Deneyimler (gözlemler) sonucu oluşmuş, genelde kabul gören eşik değerleri. Örneğin iç içe 3 veya daha az döngü "normal" daha çoğu "fazla" olarak nitelendirilebilir.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.8

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Metrikler ve Eşik Değerleri (Thresholds) (devamı)

1. İstatistiksel Yöntem:
Var olan yazılım projeleri incelenir ve belli metrik değerlerinin istatistiksel dağılımı (ortalama "AVG", ortanca değer (*median*), standart sapma "STDEV") belirlenir.

a) Ortalama ve standart sapma kullanılması:
Eğer metrik en azından aralık (*interval*) ölçeğinde ise ortalama ve standart sapma kullanılabilir.

Buna göre aşağıdaki sınıflandırma yapılabilir:

Düşük: $AVG - STDEV$
Yüksek: $AVG + STDEV$
Çok Yüksek: $(AVG + STDEV) \cdot 1.5$

Ortalamanın kullanıldığı bu tür eşikler daha çok boyutla ilgili ve sayma yoluyla elde edilen metrikler için uygundur. Örneğin satır sayısı, metod sayısı gibi.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.9

Yazılım Tasarımı Kalitesi

b) Eşik değerlerinin belirlenmesinde ortanca değer (medyan) kullanımı:
Sırasal ölçekte değer üreten metrikler için ortalama yerine medyan kullanılmalıdır. Örneğin **Kutu Çizimi (Box plot):**

Alt kartil (çeyrek) Q1 (Lower quartile) Ortanca değer Q2 (Median m) Üst kartil (çeyrek) Q3 (Upper quartile)

Sıralı değerler

IQR = d

KÜÇÜK NORMAL BÜYÜK

Q2 (m): Ortanca değer (*median*). Değerler sıralandığında ortadaki elemanın değeri
Q1: Alt çeyrek. Ortanca değerden düşük değerlerdeki elemanların ortanca değeri
Q3: Üst çeyrek. Ortanca değerden büyük değerlerdeki elemanların ortanca değeri
IQR: InterQuartile Range

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.10

Yazılım Tasarımı Kalitesi

b) Ortanca değer (medyan) kullanımı (devamı):
En az aralık ölçeğinde değer üreten metrikler için de medyan kullanılabilir. Böylece aşırı değerlere sahip birimler (*outlier*) değerlendirme dışı bırakılabilir. Örneğin **Kutu Çizimi (Box plot):**

Alt kartil (çeyrek) Q1 (Lower quartile) Ortanca değer Q2 (Median m) Üst kartil (çeyrek) Q3 (Upper quartile)

Sıralı değerler

IQR = d

Alt uç değer LT (Lower tail) Üst uç değer UT (Upper tail)

ÇOK KÜÇÜK KÜÇÜK NORMAL BÜYÜK ÇOK BÜYÜK

Q2 (m): Ortanca değer (*median*). Değerler sıralandığında ortadaki elemanın değeri
Q1: Alt çeyrek. Ortanca değerden düşük değerlerdeki elemanların ortanca değeri
Q3: Üst çeyrek. Ortanca değerden büyük değerlerdeki elemanların ortanca değeri
LT: Alt uç değer. $LT = Q1 - 1.5 \cdot d$
UT: Üst uç değer. $UT = Q3 + 1.5 \cdot d$

Metrik en az aralık ölçeğinde olduğu için bu şekilde aritmetik işlemler yapılabilir.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.11

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Örnek çalışmada istatistiksel yöntemin kullanılması:

45 Java ve 37 C++ projesi incelenerek istatistik değerleri elde edilmiş ve bazı metrikler için eşik değerleri elde edilmiştir.

Projeler değişik uygulama alanlarından ve değişik boyutlarda (satır sayısı: 20,000 - 2,000,000) seçilmiştir.

Yazılımların bir kısmı ücretli, ticari yazılımlar, bir kısmı ise açık kaynaklı yazılımlardır.

Eleştiri:

- Mantıklı ve kabul edilebilir eşik değerleri elde etmek için fazla hata içermediği ve güvenilir olduğu düşünülen belli yazılım projelerinin incelenmesi gerekmez mi?
- Eşik değerleri uygulama alanına bağlı olabilir. Eşik değerlerinin belli alanlardaki projelerde ayrı ayrı toplanması gerekmez mi?

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.12

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Örnek çalışmada istatistiksel yöntemin kullanılması (devamı):

İncelenen metrikler:

- Bir sınıftaki ortalama metod sayısı (NOM/Class)
- Bir metottaki ortalama kod satırı sayısı (LOC/Method)
- Kod satırı başına düşen dallanma noktası (CYCLO/LOC)

Seçilmelerinin nedenleri:

- Projenin boyutu ve karmaşıklığı hakkında bilgi veren temel metriklerdir.
- Birbirlerinden bağımsızdır; farklı bilgiler verirler.
- Projenin boyutundan bağımsızdır.

İstatistiksel değerler ve eşikler:

- Ortalama (AVG) metriklerin tipik değerlerini verir.
- Standart sapma (STDEV) değerlerin ne kadar dağıldığını gösterir. Not: Standart sapma, varyansın kare köküdür.
- Alt sınır: AVG - STDEV
- Yüksek sınır: AVG + STDEV
- Çok Yüksek: (AVG + STDEV) * 1.5

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.13

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Örnek çalışmada istatistiksel yöntemin kullanılması (devamı):

Elde edilen eşik değerleri:

Metric	Java				C++			
	Low	Average	High	Very High	Low	Average	High	Very High
CYCLO/Line of Code	0.16	0.20	0.24	0.36	0.20	0.25	0.30	0.45
LOC/Method	7	10	13	19.5	5	10	16	24
NOM/Class	4	7	10	15	4	9	15	22.5

Bu eşik değerleri ilgili metriklerden türetilen diğer metriklerin eşik değerlerini hesaplamak için de kullanılabilir.

Örnek: CK WMC (Weighted methods per class) metriği aşağıdaki gibi hesaplanır:

$$WMC = \frac{CYCLO}{LOC} \cdot \frac{LOC}{Method} \cdot \frac{NOM}{Class}$$

Türetilen eşik değerleri:

Metric	Java				C++			
	Low	Average	High	Very High	Low	Average	High	Very High
WMC	5	14	31	47	4	23	72	108
AMW	1.1	2.0	3.1	4.7	1.0	2.5	4.8	7.0
LOC/Class	28	70	130	195	20	90	240	360
NOM/Class	4	7	10	15	4	9	15	23

AMW: Average Method Weight CYCLO / Method veya WMC/NOM

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.14

Yazılım Tasarımı Kalitesi

2. Anlamsal Eşik Değerleri:

Deneyimler (gözlemler) sonucu oluşmuş, genelde kabul gören eşik değerleri.

Örneğin:

Üç ve daha az katı olan bina kısırdır. 10' dan fazla katı olan bina yüksektir. 20' den fazla katı olan bina çok yüksektir.

Yüz metre mesafedeki bir yer yürümek için yakındır. İki kilometre mesafedeki bir yer yürümek için uzaktır.

Aslında bunlar da uzun süreler içinde yapılan gözlemlerin istatistiksel değerlendirmelerine dayanır.

Yazılımlar için de çeşitli algılar vardır.

Örneğin:

İç içe 3 veya daha az döngü "normal", daha çoğu "fazla" olarak nitelendirilebilir.

Bir metodun üç veya daha az parametresi normaldir. Üç, altı arası parametre fazladır. Altıdan çok parametre çok fazladır.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.15

Yazılım Tasarımı Kalitesi

2. Anlamsal Eşik Değerleri (devamı):

Anlamsal eşikler ikiye ayrılabilir:

A. Genel kabul gören kesirler: 1/2, 1/3, 2/3, 3/4 veya 0.5, 0.33, 0.75 gibi

Değerleri 0 - 1 arası değişen normalize metriklerle çalışıldığında bu tür kesirlerin eşik değeri olarak kullanılması önerilir.

Neden?

Zaten kusur belirleme algoritması bir bilgisayarda koşacak.

İnsan gözüne (aklına) tanıdık gelen kesirlerin kullanılmasına ne gerek var?

B. Genel kabul gören mutlak değerler:

0 - 7 arası değişen tamsayılar da genel kabul gören anlamlara sahiptirler.

İnsanın kısa süreli belleğinin üst sınırının 7 olduğu gösterilmiştir.

Çalışmada kullanılan bazı anlamsal değerler.

Numeric Value	Semantic Label
0	NONE
1	ONE/SHALLOW
2 - 5	TWO, THREE/FEW/ SEVERAL
7 - 8	Short Memory Capacity

(Kısa süreli belleğin sınırı)

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.16

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Yazılımın Uygunluğu (veya Uyumu) (Harmony)

Bir nesneye dayalı yazılımın tasarımının uygunluğu, sınıf temelli olarak ele alınan uyum (harmony) bileşeninden oluşur.

- Kimlik Uyumu (Identity Harmony): Bir birimin (sınıf veya metod) var olma nedeni gerçekçi midir? Belli bir işi var mı? Çok fazla (çok az) iş mi yapıyor?
- İşbirliği Uyumu (Collaboration Harmony): Bir sınıfın diğer sınıflarla etkileşimi nasıldır? Tüm işi kendi mi yapıyor? Diğer sınıflarla çok mu iletişimde bulunuyor?
- Sınıflandırma (Hiyerarşik) Uyumu (Classification Harmony): Bir sınıfın kalıtım/türetim uyumu nasıldır? Kalıtımdan aldığı tüm özellikleri kullanıyor mu, çoğunu değiştiriyor mu?

Bir yazılımdaki her birim (örneğin her sınıf):

- Kendisiyle uyumlu olmalıdır: Çok küçük, çok büyük, çok karmaşık, çok basit olmamalıdır.
- İşbirliği yaptığı birimlerle uyumlu olmalıdır: Çok fazla birimle iletişimde olmamalı, hiç kimse ile iletişimde bulunmadan her işi kendi yapmamalı.
- Taban sınıfları (ataları) ve ardıllarıyla uyumlu olmalı.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.17

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Örnek çalışmada ele alınan kusurlar ve ilişkileri

Bu çalışmada kusurlar uyumsuzluk (disharmony) olarak adlandırılmıştır.

M. Lanza, R. Marinescu, *Object-oriented metrics in practice: using software metrics to characterize, evaluate, and improve the design of object-oriented systems*. Springer, 2006.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.18

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Kimlik Uyumsuzlukları (*Identity Disharmonies*)

Kimlik uyumsuzlukları tek bir birimi (sınıf, metot) etkilerler. Bu nedenle bu tür kusurlara birimlerin bağımsız olarak incelenmesiyle belirlenebilir. *God Class*, *Brain Class*, *Brain Method*, *Feature Envy*, *Data Class*, *Duplication*. Kimlik uyumunun sağlayan bileşenleri: Bir birimin kimlik uyumunu belirleyen üç bileşen vardır:

1. Boyut/Oran (Proportion) Bileşeni: Sınıf ve metotların boyutları uygun olmalı (çok küçük ya da çok büyük olmamalı). Yazılımın karmaşıklığı (kod) sadece belli birimlere toplanmamalı.
2. Sunum (Presentation) Bileşeni: Her sınıf kendi kimliğini dışarıya uygun hizmetler içeren bir arayüz üzerinden yansıtmalı. Sınıfın tek bir konuda sorumluluğu olmalı. Sınıftaki metotları belli bir sorumluluk konusunda yoğunlaşmalı. Sınıfın bazı metotları veri erişimi için (set/get) kullanılabilir. Ayrıca başka sınıflara görev aktaran metotlar (*delegator*) bulunabilir. Ancak bu tür (işlevsel olmayan) metotların oranı belli bir değeri aşmamalı, sınıfa özgü sorumlulukları yerine getiren metotlar da olmalı.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.19

Yazılım Tasarımı Kalitesi

2. Sunum (Presentation) Bileşeni (devamı): Sınıfın kendine özgün (diğer birimlerden farklı) davranışı olmalı. Kod (görev) kopyaları oluşmamalı. Veriler ve işler gizli, hizmetler açık olmalı.
3. Gerçekleme (Implementation) Bileşeni: Sınıftaki veriler ve işlemler birbirleri ile ilgili ve sınıfla anlamsal bütünlük içinde olmalı. Tüm metotlar sınıfların niteliklerini büyük oranda kullanmalı. Birbirleriyle ilgileri olmayan veri ve metot kümelerini aynı sınıfta barındırmaktan kaçınılmalı.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.20

Yazılım Tasarımı Kalitesi

➤ God Class:

"God Class" çok fazla iş yapar ve diğer sınıfların verilerini kullanır. Sistemdeki bir çok sorumluluğun tek bir sınıfa toplanması durumunda oluşurlar. Tekrar kullanılabilirliği ve anlaşılabilirliği azaltır.

"God class" belirlemek için kullanılan metrikler:

- **ATFD (Access to Foreign Data):** Bir sınıftan, niteliklerine doğrudan ya da dolaylı olarak erişilen diğer sınıfların sayısı. Bu metrik, örnek çalışmanın yazarlarından Radu Marinescu tarafından tanımlanmıştır.

Radu Marinescu, Detection Strategies: Metrics-Based Rules for Detecting Design Flaws, Proceedings of the 20th IEEE International Conference on Software Maintenance (ICSM 2004).

Radu Marinescu, Detecting Design Flaws via Metrics in Object-Oriented Systems, Proceedings of 39th International Conference and Exhibition on Technology of Object-Oriented Languages and Systems (TOOLS39), 2001.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.21

Yazılım Tasarımı Kalitesi

"God class" belirlemek için kullanılan metrikler (devamı):

- **WMC (Weighted Method Count):** CK Metriği. Metotların karmaşıklığı (sayısı) hakkında bilgi verir.
- **TCC (Tight Class Cohesion):** Bir metodun doğrudan (sıkı) bağlı metot çiftlerinin sayısı, tüm olası metot çiftlerinin sayısına bölünür.
 $TCC = NDC(C) / NP(C)$
NDC: Number of directly connected methods
NP: Number of possible pairs
İki metodun doğrudan (sıkı) bağlı olması, ait oldukları sınıfın en azından bir tane niteliğini ortak kullandıkları anlamına gelir.
C sınıfında N adet metot varsa $NP(C) = N(N-1)/2$ (Olası tüm çiftler)
J.M. Bieman and B.K. Kang, "Cohesion and reuse in an object oriented system", In Proceedings ACM Symposium on Software Reusability, April 1995.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.22

Yazılım Tasarımı Kalitesi

"God class" belirlemek için kullanılan yöntem:

ATFD: Access to Foreign Data
FEW = 2 - 5

WMC: Weighted Method Count
VERY HIGH = 47 (Java)
VERY HIGH = 108 (C++)

TCC: Tight Class Cohesion
ONE THIRD = 0.33

Eğer sınıf başka sınıfların verilerine erişiyorsa (ATFD), Çok sayıda (karmaşık) metodu varsa (WMC), Metot uyumu kötü ise (TCC) "God class" olmaya adaydır.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.23

Yazılım Tasarımı Kalitesi

➤ Feature Envy:

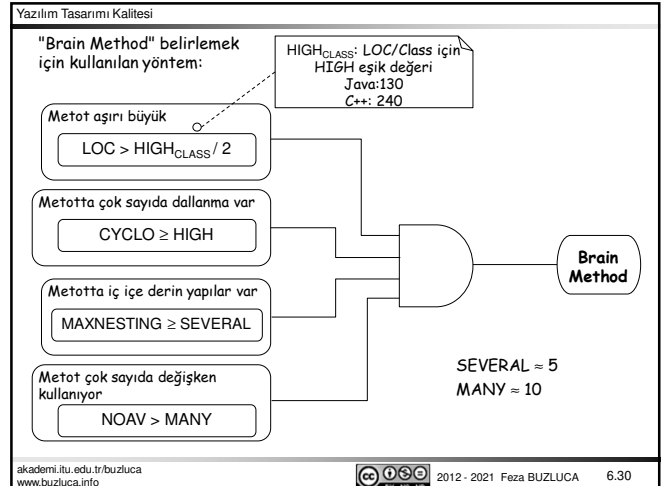
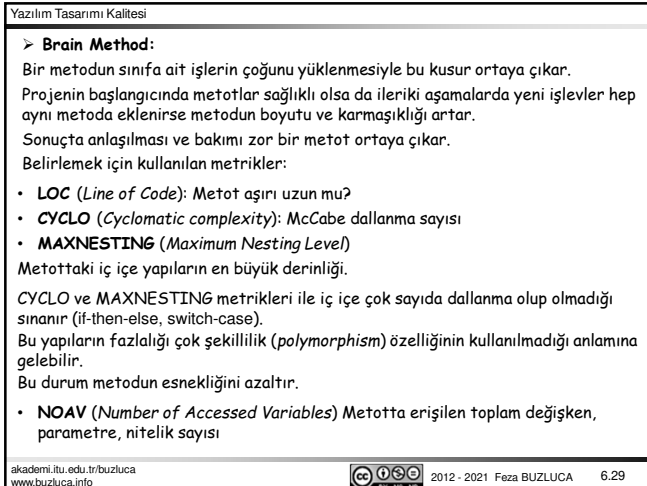
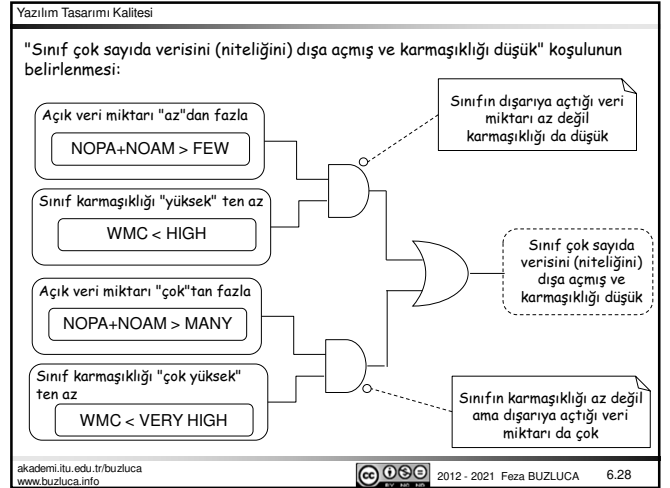
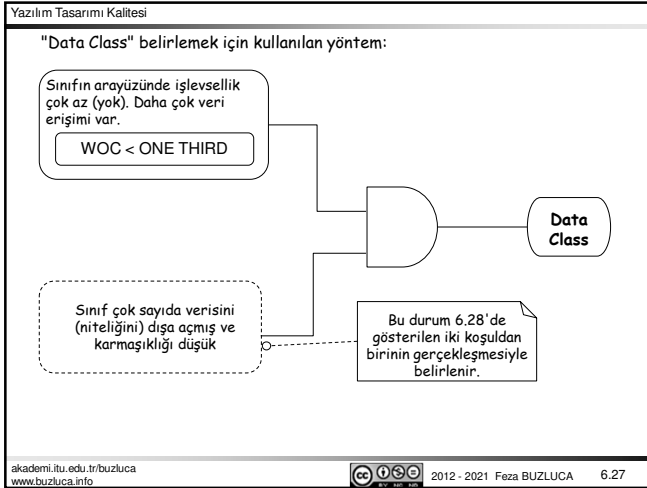
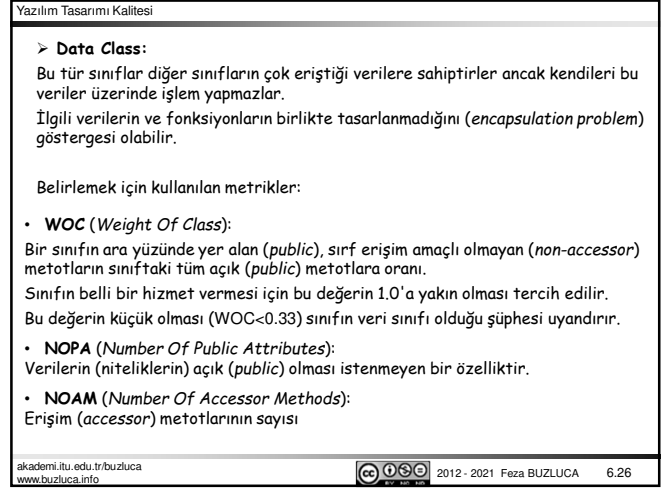
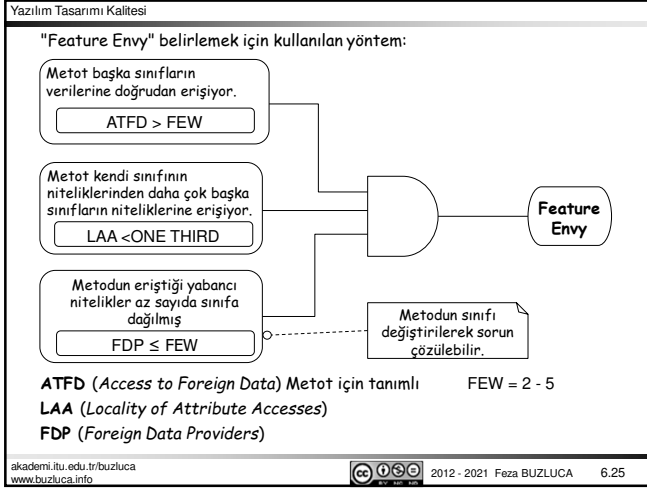
(Başka sınıfların verilerine imrenmek)

Üyesi olmadığı sınıfların niteliklerine doğrudan veya metotlar üzerinden (get/set) çok erişen metotları ifade eder. Metodun yanlış sınıfta olduğunu veya sınıf organizasyonunun kötü yapıldığını gösterir. Belirlemek için kullanılan metrikler:

- **ATFD (Access to Foreign Data):** Bir metodun kendisi niteliklerine doğrudan ya da dolaylı olarak erişilen diğer sınıfların sayısı. (Buradaki ATFD tanımı "God class" belirlemede kullanılanlardan farklıdır.)
- **LAA (Locality of Attribute Accesses):** Erişilen yabancı sınıftan eriştiği niteliklerin sayısının, erişilen tüm niteliklerin (doğrudan ya da dolaylı) (kendi sınıfı ve başka sınıfa ait) sayısına oranı.
- **FDP (Foreign Data Providers):** Erişilen yabancı niteliklerin ait olduğu farklı sınıf sayısı. "Feature Envy" sorunu bu değer küçüktür. (Daha çok belli bir sınıfa erişiyor.) Bu da metodun yanlış sınıfta olduğuna işaret eder. Eğer FDP değeri yüksekse bu metot bir denetçi (*controller*) ya da "brain method" olabilir.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.24

Yazılım Tasarımı Kalitesi

İşbirliği Uyumsuzlukları (Collaboration Disharmonies)

Nesneye dayalı tasarımın sınıflar arası işbirliği konusundaki önerileri:

- Bir sınıf iyi tanımlanmış bir sorumluluğu olmalı, kendisi ile ilgili olmayan işleri başka sınıflardan hizmet olarak (işbirliği ile) (delegation) yerine getirmeli.
- İyi bir nesneye dayalı yazılımda sınıflar arası işbirliği metotlar üzerinden olmalı.
- Bir metot (sınıf) başka sınıflardan sınırlı sayıda hizmet almalı.
- Bir metot (sınıf) sınırlı sayıda yabancı sınıfa bağımlı olmalı.
- Bir metodun bağımlı olduğu (hizmet aldığı) diğer işlemlerin yeri aşağıdaki sıraya göre tercih edilir.
 - Aynı sınıf içinde, (b) aynı türetim zincirinde, (c) aynı pakette veya alt sistemde.
- Sınıflar (metotlar) arası bağımlılık zincirleme olarak çok yayılmamalı.

Kitapta tanımlanan uyumsuzluklar:
Intensive Coupling, Dispersed Coupling, Shotgun Surgery

M. Lanza, R. Marinescu, *Object-oriented metrics in practice : using software metrics to characterize, evaluate, and improve the design of object-oriented systems*. Springer, 2006.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.31

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Intensive Coupling (Yoğun Bağımlılık):

Bir metot, çok sayıda başka metodu çağırmaktadır ve bu yabancı metotlar aynı sınıfta (veya çok az sayıda sınıfta) toplanmıştır.

Kusurun belirlenmesi:
İki koşulun geçerliliği sınanacak.

- Metot az sayıda başka sınıfa toplanmış çok sayıda metot çağırıyor mu?
- Metodun karmaşıklığı "az" değil mi ("az"dan fazla mı)?

İkinci koşulun nedeni bilerek yazılmış bazı zararsız metotları elemektir.
Bu metotlar belli sınıfları uygun şekilde başlatmak ya da koşullamak için yazılmış olabilir.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.32

Yazılım Tasarımı Kalitesi

"Intensive Coupling" belirlemek için kullanılan yöntem:

Metodun karmaşıklığı "az"dan fazladır.
İç içe blok sayısı "az"dan fazla
MAXNESTING > SHALLOW

Metot az sayıda sınıfa toplanmış çok sayıda metot çağırıyor.

MAXNESTING : Metottaki iç içe blokların (if, döngü) en büyük sayısı. Karmaşıklığı ifade eder.
SHALLOW : 1-2

Bu durum 6.34'te gösterilen iki koşuldun birinin gerçekleşmesiyle belirlenir.

Kullanılan metrikler:
CINT (Coupling Intensity): Bir metottan çağırılan farklı metotların sayısı
CDISP (Coupling Dispersion): Bir metottan çağırılan diğer metotların ait olduğu sınıfların sayısı bölü CINT
Bağımlılığın farklı sınıflara nasıl yayıldığını gösterir.
Bu değerlerin küçük olması bağımlılığın daha çok aynı sınıfa olduğu anlamına gelir.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.33

Yazılım Tasarımı Kalitesi

"Metot az sayıda sınıfa toplanmış çok sayıda metot çağırıyor" koşulunun belirlenmesi:

Çok sayıda başka metot çağırıyor
CINT > SHORT MEM CAP

Metotlar az sayıda sınıfa dağılmış
CDISP < HALF

Çağırılan metot sayısı "az"dan fazla
CINT > FEW

Metotlar çok az sayıda sınıfa dağılmış
CDISP < A QUARTER

Çağırılan metot sayısı 7'den fazla (Akılda tutulamayacak kadar çok).
Çağırılan metotlar 2-3 sınıfa dağılmış.
Ortalama olarak aynı sınıfa ait 2'den fazla metot çağırılıyor.

Metot az sayıda sınıfa toplanmış çok sayıda metot çağırıyor

Çağırılan metot sayısı 3-7 arası.
Çağırılan metotlar 1-2 sınıfta toplanmış.
Ortalama olarak aynı sınıftan 4 metot çağırılıyor.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.34

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Olası düzenlemeler (refactoring):

A) "Intensive Coupling" sorunu bir metodun yanlış sınıfta olmasından kaynaklanabilir.
Bu durumda metodun yerini veya sınıfların sorumluluklarını değiştirmek gerekir.
B) Bazı durumlarda ise sorun hizmet sağlayan sınıfın yapısından kaynaklanır.
Bu durumda aşağıdaki düzenleme yapılabilir:

Burada s hizmet sağlayıcı (Provider) sınıfın hizmetleri için bir "kapı" olabilir. Hizmet odaklı (service-oriented) yapılarda sınıfların (hizmetlerin) bu şekilde tasarlanması gerekir.
Diğer bir çözüm ise araya bir cephe sınıfı (Facade) koymak olabilir.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.35

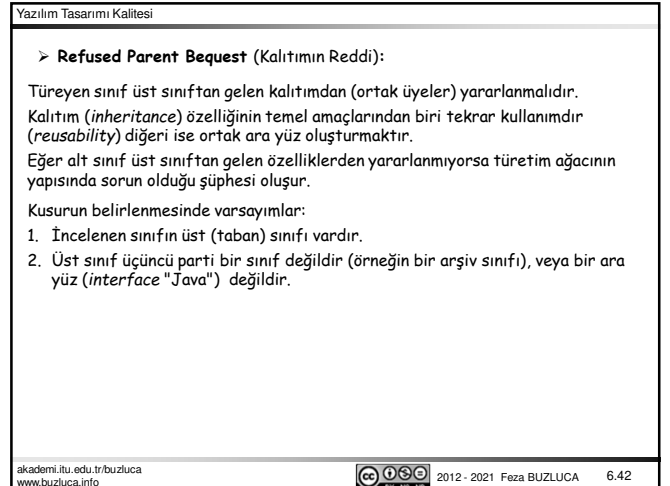
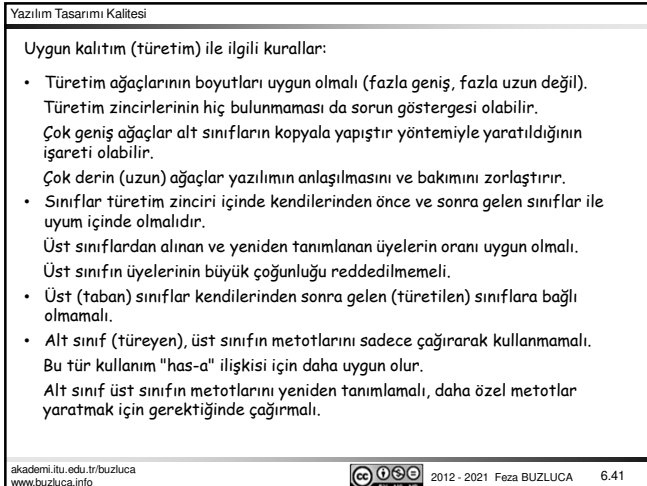
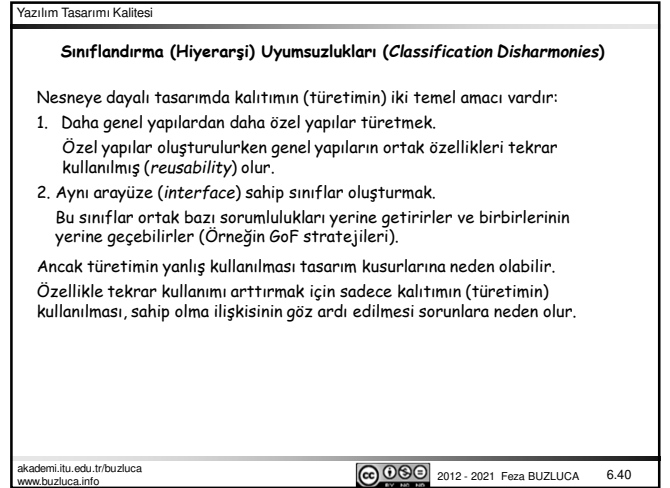
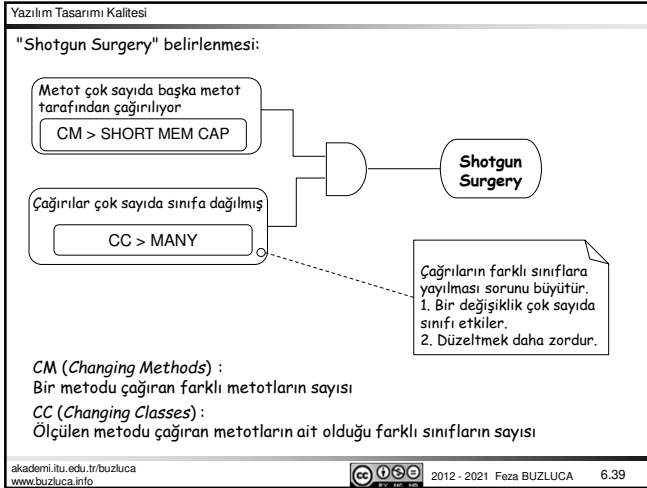
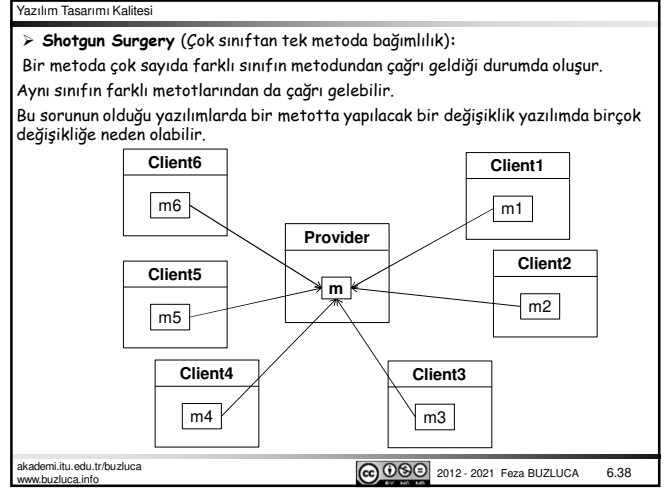
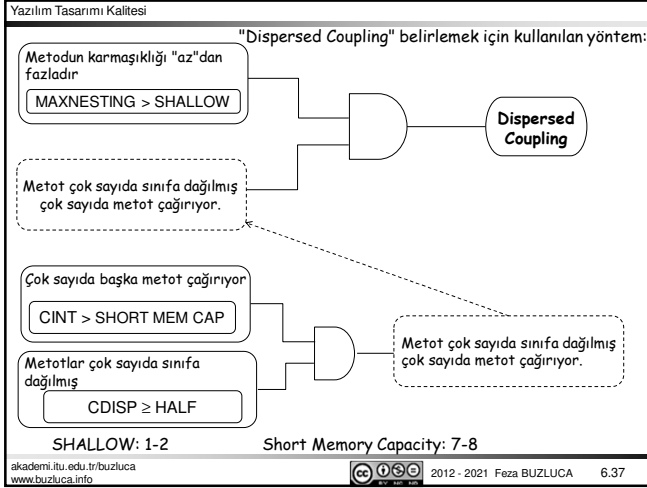
Yazılım Tasarımı Kalitesi

Dispersed Coupling (Dağılmış Bağımlılık) :

Bir metot çok sayıda başka metodu çağırmaktadır ve bu yabancı metotlar çok sayıda farklı sınıfa dağılmışlardır.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.36

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Kalıtım reddi uyumsuzluğunun belirlenmesi için iki koşulun oluşması gerekir:

Alt sınıf kalıtımı reddediyor.

Alt sınıf çok küçük ya da basit değil

Refused Parent Request

Bir alt sınıfın üst sınıftan gelen kalıtımı kullanması üç şekilde olur:

- Üst sınıfın korunan (*protected*) niteliklerine (verilerine) erişir.
- Üst sınıfın korunan (*protected*) metotlarını çağırır.
- Üst sınıfın metotlarını örtterek günceller (*overriding*).

Bunu ölçmek için kullanılan metrikler:

BUR (Base class Usage Ratio) : Alt sınıfta erişilen korunan (*protected*) üyelerin oranı.

BOvR (Base-class Overriding Ratio): Örtülen ve güncellenen üst sınıf metot oranı

NPrM (Number of Protected Members): Üst sınıftaki korunan (*protected*) üye sayısı

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.43

Yazılım Tasarımı Kalitesi

1. Koşul: Üst sınıftan gelen kalıtım göz ardı ediliyor mu?

Üst sınıf "az" dan daha çok korumalı üye sunuyor mu?

$NProtM > FEW$

Alt sınıf üstten gelen kalıtımın azını kullanıyor

$BUR < A\ THIRDS$

Alt sınıfta örtülen (*override*) metot sayısı az

$BOvR < A\ THIRDS$

Alt sınıf kalıtımı reddediyor

NPrM (Number of Protected Members): Üst sınıftaki korunan (*protected*) üye sayısı

BUR (Base class Usage Ratio) : Alt sınıfta erişilen korunan üyelerin oranı.

BOvR (Base-class Overriding Ratio): Örtülen ve güncellenen üst sınıf metot oranı

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.44

Yazılım Tasarımı Kalitesi

2. Koşul: Alt sınıf yeteri kadar büyük mü?

Alt sınıfın metot karmaşıklığı ortalamasının üstünde

$AMW > AVERAGE$

Alt sınıfın karmaşıklığı ortalamasının üstünde

$WMC > AVERAGE$

Alt sınıfın boyutu ortalamasının üstünde

$NOM > AVERAGE$

Alt sınıf çok küçük ya da basit değil

Java: 2.0
C++: 2.5

Java: 14
C++: 23

Java: 7
C++: 9

AMW: Average Method Weight WMC/NOM
WMC: Weighted Method Count
NOM: Number Of Methods

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.45

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Kalıtım reddi uyumsuzluğunun giderilmesi:

Bu sorunun oluşmasının çeşitli nedenleri olabilir.

Eğer üretim zinciri hatalıysa yapı yeniden oluşturulmalıdır.

Diğer bir neden ise taban sınıfın çok sayıda alt sınıfı olması ve taban sınıftaki bazı özelliklerin bazı sınıfları çok ilgilendirmemesi.

Bu durumda GoF strateji (veya köprü) kalıbı kullanılarak sorun çözülebilir.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.46

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Kalıtım reddi uyumsuzluğunun giderilmesi: "has-a" ilişkisinin kullanılması

Daha genel bir çözüm:

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.47

Yazılım Tasarımı Kalitesi

> **Tradition Breaker** (Geleneğin Sürdürülmemesi):

Normalde bir sınıfın ara yüzü (dışarıya verdiği hizmetler) evrimsel olarak alt sınıflarda güncellenir ve genişletilir.

Alt sınıf üst sınıfın "geleneğini sürdürmeli", bir anda yukarıdan aldığı tüm hizmetleri değiştirip tamamen farklı hizmetler sunmamalı.

Kusurun belirlenmesinde varsayımlar:

1. İncelenen sınıfın üst (taban) sınıfı vardır.
2. Üst sınıf üçüncü parti bir sınıf değildir (örneğin bir arşiv sınıfı), veya bir ara yüz (interface "Java") değildir.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.48

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Tradition Breaker uyumsuzluğunun belirlenmesi için üç koşulun oluşması gerekir:

- Alt sınıfın ara yüzü, üst sınıfla karşılaştırıldığında çok büyümüştür.
- Alt sınıf tek başına da büyük ve karmaşıktır.
- Üst sınıfta yeteri kadar işlev vardır. Aksi durumda bir "gelenekten" söz edilemez.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.49

Yazılım Tasarımı Kalitesi

1. Koşul: Alt sınıfın ara yüzündeki artış çok fazla

NAS (Number of Added Services) : Alt sınıfta yeni eklenen "public" metodların sayısı. Bunlar üst sınıfta olmayan metodlardır.

PNAS (Percentage of Newly Added Services): Alt sınıfta eklenen "public" metodların sayısının toplam "public" metodların sayısına oranı

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.50

Yazılım Tasarımı Kalitesi

2. Koşul: Alt sınıf yeteri kadar büyük ve karmaşıktır

AMW: Average Method Weight WMC/NOM
WMC: Weighted Method Count
NOM: Number Of Methods

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.51

Yazılım Tasarımı Kalitesi

3. Koşul: Üst sınıf küçük veya işlevsiz değil

Bu iki durum 2. koşula (alt sınıf küçük veya basit değildir) göre düşünülmüştür. Alt sınıfın sağlaması gereken değerler 2'ye bölünerek buradaki eşik değerleri elde edilmiştir.

Düşünce: Üst sınıf en azından alt sınıfın yarısı kadar büyük ve karmaşık olmalı.

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.52

Yazılım Tasarımı Kalitesi

Geleneğin sürdürülmemesi sorununun giderilmesi:

Bu sorunun oluşmasının da temel nedeni üretim zincirinin hatalı kurulması olabilir. Çözüm yöntemlerinden biri gerekli yerlerde "has-a" ilişkisinin kullanılmasıdır.

Sorun:

Düzenleme:

akademi.itu.edu.tr/buzluca
www.buzluca.info

2012 - 2021 Feza BUZLUCA 6.53